અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

અહેવાલપાત્ર

ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતમાં

દીવાની અપીલીય હકુમત

સિવિલ અપીલ નંબર ૧૧૧૦/૨૦૧૦

રિલાયન્સ સેલ્યુલોઝ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ.....અપીલકર્તા

વિરુદ્ધ

ઓઇલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન લિમિટેડ.....સામાવાળા

સાથે

સિવિલ અપીલ નંબર ૧૧૧૧/૨૦૧૦

ઓઇલ એન્ડ નેચરલ ગેસ કોર્પોરેશન લિમિટેડ.....અપીલકર્તા

વિરુદ્ધ

રિલાયન્સ સેલ્યુલોઝ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ.....સામાવાળા

ચુકાદો

આર. એફ. નરીમન, ન્યાયમૂર્તિશ્રી

1. વર્તમાન અપીલ એવા પ્રશ્નો સાથે સંબંધિત છે જે આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ 1940 હેઠળ પૂર્વ–સંદર્ભ અને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજને કારણે ઉદ્ભવે છે. ઓએનજીસીએ સોડિયમ કાર્બોક્સિલ મિથાઈલ સેલ્યુલોઝ (ત્યારબાદ "સીએમસી" તરીકે ઓળખાય છે) ના 1200 મેટ્રિક ટન (ત્યારબાદ "એમટી" તરીકે ઓળખાય છે) ના પુરવઠા માટે ટેન્ડર મંગાવવાની સૂચના બહાર પાડી હતી. રિલાયન્સ સેલ્યુલોઝ પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડે (ત્યારબાદ "રિલાયન્સ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) 900 મેટ્રિક ટનથી વધુ જથ્થા માટે મેટ્રિક ટન દીઠ Rs.14,999/– ની કિંમત ટાંકીને તેનું ટેન્ડર રજૂ કર્યું હતું. તે વિવાદિત નથી કે રિલાયન્સની ઓફર 1200 એમટી સીએમસીના પુરવઠા માટે સ્વીકારવામાં આવી હતી, અને તે મુજબ, રિલાયન્સ પર 01.12.1988 તારીખનો પુરવઠાનો ઓર્ડર મૂકવામાં આવ્યો હતો. રિલાયન્સ 1200 એમ. ટી. નો પુરવઠો ત્યારે જ આપવા સંમત થયું હતું જ્યારે ભાવ Rs.14,999/– પ્રતિ એમ. ટી. કરતા વધારે હોય, ત્યારે પક્ષકારો આખરે 1200 એમ. ટી. સી. એમ. સી. ના પુરવઠાની કરાર કિંમત

શું હોવી જોઈએ તે નક્કી કરવા માટે મધ્યસ્થી તરફ ગયા હતા. 600 એમટી સીએમસીના પુરવઠા માટે એક અલગ ઓર્ડર, જેને રિપીટ ઓર્ડર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, પણ મૂકવામાં આવ્યો હતો. તે નિર્વિવાદ છે કે પુરવઠો સમયસર કરવામાં આવ્યો હતો અને બંને કરારો માટે એમ. ટી. દીઠ Rs.14,999/– ના દરે ચૂકવણી પ્રાપ્ત થઈ હતી.

2. ઓક્ટોબર 1990 માં અરજદારે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ એક વિશેષ નાગરિક અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં તારીખ 1 ના આદેશ દ્વારા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોને મધ્યસ્થતા માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા. જે અનુક્રમે 1200 મેટ્રિક ટન અને 600 મેટ્રિક ટન CMC ના પુરવઠાની કિંમતને લગતા હતા. શ્રી દેશપાંડેનું અવસાન થતાં તેમના સ્થાને ન્યાયમૂર્તિ બી. જે. દિવાનની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

3. 29.12.1993 ના ચુકાદા દ્વારા મધ્યસ્થીઓએ CMC ના 600 મેટ્રિક ટનની વાત કરવામાં આવે તો 1200 મેટ્રિક ટનની કિંમત Rs.18,500/– પ્રતિ મેટ્રિક ટન અને 500/– પ્રતિ મેટ્રિક ટન નક્કી કરી હતી. મધ્યસ્થીઓએ પૂર્વ–સંદર્ભ, પેન્ડન્ટ લાઇટ અને ભવિષ્યનું વ્યાજ વાર્ષિક 18 ટકાના દરે આપ્યું હતું. ઓએનજીસી દ્વારા એવોર્ડ સામે વાંધાઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. વિદ્વાન સિવિલ ન્યાયાધીશે તેમના ID1 ના ચુકાદા દ્વારા આ વાંધાઓને નકારી કાઢ્યા હતા. પરંતુ આખરે ત્રણેય સમયગાળા માટેનું વ્યાજ ઘટાડીને વાર્ષિક 10 ટકા કરી દીધું હતું. કહેવાની જરૂર નથી, આ વ્યાજ અનુક્રમે Rs.14,999/– અને

Rs.18,500/– અને Rs.20,500/– વચ્ચેના તફાવત પર ચૂકવવાપાત્ર હતું. ઉચ્ચ અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલોનું તારીખ 23.08.2006 ના વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા સમાન પરિણામ મળ્યું હતું. બંને પક્ષકારો અમારી સામે અપીલમાં છે.

4. સિવિલ અપીલની દલીલ કરનારા શ્રી કે. એસ. વિશ્વનાથને અમારી સમક્ષ દલીલ કરી છે કે વ્યાજ 18 ટકાથી ઘટાડીને 10 ટકા કરવા માટે કોઈ યોગ્ય કારણ આપવામાં આવ્યું નથી. ખરેખર, આ વિવાદિત ચુકાદાનું એકમાત્ર કારણ એ છે કે વ્યાજમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે કારણ કે ઓએનજીસી એક જાહેર ક્ષેત્રનું ઉપક્રમ છે. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, પૂર્વ–સંદર્ભ, પેન્ડન્ટ લાઇટ અને 18 ટકા પર ભાવિ વ્યાજ તમામ કાર્યવાહીના કારણની તારીખથી 21.01.1999 સુધી ચૂકવવાપાત્ર બને છે, જ્યારે ઓએનજીસીએ વાર્ષિક 10 ટકાના દરે મુદ્દલ અને વ્યાજના કારણે <ID4,323/– અને 30.04.2003 પર <ID1,86,138/– ની રકમ જમા કરી હતી અને આજની તારીખ સુધી વિભેદક વ્યાજ.

5. ઓએનજીસીની અપીલમાં, વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, શ્રી સંદીપ સેઠીએ દલીલ કરી છે કે કોઈ પૂર્વ–સંદર્ભ અથવા પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર ન હોવાની અરજી હોવા છતાં, પક્ષકારો વચ્ચે આવા વ્યાજની મંજૂરી માટે એક સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ છે, જેની નોંધ બંને વિદ્વાન સિવિલ જજ અને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવી હતી, પરંતુ તેના પર કોઈ તારણ આપવામાં આવ્યું

નથી. વિદ્વાન એ.એસ.જી. અનુસાર, કરારની સામાન્ય શરતોની ખંડ 16 સ્પષ્ટપણે કોઈપણ વિલંબ માટે વ્યાજની ચુકવણી પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અને અહીં નીચે દર્શાવેલ છેઃ

> *"16. અમારી ચૂકવણીની પ્રમાણભૂત શરતો સ્ટોરની પ્રાપ્તિ અને સ્થળ પર નિરીક્ષણના 30 દિવસની અંદર છે. પરંતુ ચુકવણીમાં કોઈપણ વિલંબ કમિશનને કોઈપણ વ્યાજ માટે જવાબદાર બનાવશે નહીં."*

6. તેમણે તેમની રજૂઆતને સમર્થન આપવા માટે સંખ્યાબંધ ચુકાદાઓ ટાંકયા છે કે કલમ–૧૬ આ કેસના તથ્યો પર કોઈપણ વ્યાજની ચુકવણી માટે કરાર આધારિત પટ્ટી સમાન છે. બીજી તરફ, શ્રી વિશ્વનાથને વિવિધ ચુકાદાઓનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. તેમની દલીલ એવી છે કે આ કેસના તથ્યો પર કલમ–૧૬ બિલકુલ લાગુ પડતી નથી કારણ કે ચુકવણીમાં કોઈ વિલંબ થયો ન હતો, પરંતુ માત્ર Rs.14,999/– પ્રતિ એમ. ટી. દીઠ ની રકમ અને ઉપર દર્શાવેલ ઉચ્ચ આંકડાઓ વચ્ચેનો તફાવત એકાઉન્ટ પર ચુકવવાપાત્ર હતો. આર્બિટ્રેશન દ્વાર ઉકેલવામાં આવતા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદો કોઈ પણ સંજોગોમાં તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન એ. એસ. જી. તેમજ તેમના દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા વિવિધ નિર્ણયોનું સર્વગ્રાહી વાંચનથી જાણવા મળશે કે જ્યાં સુધી 1940 નો કાયદો સંબંધિત છે ત્યાં સુધી વ્યાજ ચુકવવાપાત્ર થશે તેમાં કોઈ એકસપ્રેસ બાર ન હોય. કરાર અને પક્ષકારો વચ્ચેના કરારોને સખત રીતે અર્થઘટન કરવું પડશે કારણ કે વ્યાજ એ ખોવાયેલા નાણાંના મૂલ્ય માટે વળતરની અનુદાન છે, જેમ કે

કેટલાક ચુકાદાઓમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે. આમ હોવા છતાં, પક્ષકારો વચ્ચે એક પ્રતિબંધ હોઈ શકે છે, તેમ છતાં આર્બિટ્રેટરને પૂર્વ–સંદર્ભ અથવા પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ નથી. તે ઉમેરી શકાય છે કે તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે ભવિષ્યમાં વ્યાજ આપવામાં આવશે. સિવાય કે આપવામાં આવેલ વ્યાજ દર.

7. બે મહત્વપૂર્ણ પાંચ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ચુકાદાઓ આપ્યા છે કે, 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ, કરાર હેઠળ એક્સપ્રેસ બારની ગેરહાજરીમાં, મધ્યસ્થીને ત્રણેય સમયગાળા માટે વ્યાજ આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે, એટલે કે, પૂર્વ–સંદર્ભ, પેન્ડન્ટ લાઇટ તેમજ ભાવિ વ્યાજ.સિંચાઈ વિભાગ, ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ જી. સી. માં આ અદાલતનો ચુકાદો. રોય, (1992) 1 એસ. સી. સી. 508 એ જેનાના કેસ [એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર (સિંચાઈ), બાલીમેલા વિ. અભાદુતા જેના, (1988) 1 એસ. સી. સી. 418] ને નકારી કાઢ્યો હતો અને એવું માન્યું હતું કે 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ મધ્યસ્થીઓને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર આપવામાં આવશે.જ્યાં સુધી પૂર્વ–સંદર્ભ વ્યાજની વાત છે, કાર્યકારી ઇજનેર, ઢેંકનાલ લઘુ સિંચાઈ વિભાગ, ઓરિસ્સા અને અન્ય વિરુદ્ધ પાંચ ન્યાયાધીશોની અન્ય બેન્ચ.એન. સી. બુધરાજ, (2001) 2 એસ. સી. સી. 721 એ એવું માન્યું હતું કે 1940 ના કાયદા હેઠળ લવાદીઓને 1978 વ્યાજ અધિનિયમ અમલમાં આવે તે પહેલાં જ પ્રી–રેફરન્સ

વ્યાજ આપવાની સત્તા હતી. અમે હાલના કેસમાં માત્ર 1940 ના કાયદાથી ચિંતિત છીએ. 1996 ના કાયદાએ 1940 ના કાયદા હેઠળની સ્થિતિને પૂર્વ–સંદર્ભ અને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજથી અલગ કરી દીધી છે, જે આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કેસ અધિનિયમ પરિપ્રેક્ષ્યમાંથી બહાર આવશે.

8. પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ, (1996) 1 એસ. સી. સી. 516 માટેના ટ્રસ્ટી મંડળમાં, આ અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે વિચારણા કરવી પડી હતી કે શું કરારની ખંડ 13 (જી) વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઇટના એવોર્ડ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે કે કેમ.તે કિસ્સામાં કરારની ખંડ 13 (જી) અહીં નીચે દર્શાવેલ છેઃ–

> *"તેમના અને ઠેકેદાર વચ્ચેના કોઈ વિવાદને કારણે અથવા વચગાળાની અથવા અંતિમ ચુકવણી કરવામાં કમિશનરો દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ વિલંબને કારણે તેમના હાથમાં હોઈ શકે તેવા કોઈપણ નાણાં અથવા બેલેન્સના સંદર્ભમાં કમિશનરો દ્વારા વ્યાજ માટેના કોઈ દાવાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે નહીં." [ફકરો 2 પર]*

જી. સી. રોય (ઉપરોક્ત) માં ચુકાદો આપ્યા પછી, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યોઃ–

"4. અમે સંદર્ભ પહેલાના સમયગાળા માટે વ્યાજ આપવાના સંદર્ભમાં કોઈ કેસ સાથે વ્યવહાર કરી રહ્યા નથી.અમે આર્બિટ્રેટર પોસ્ટ રેફરન્સ દ્વારા વ્યાજના ચુકાદાના સંદર્ભમાં કેસ ચલાવી રહ્યા છીએ.તેથી ટૂંકો પ્રશ્ન એ છે કે શું અગાઉ કાઢવામાં આવેલા કરારની ખંડ 13 ની પેટા–ખંડ (જી) ને ધ્યાનમાં રાખીને મધ્યસ્થીને કરાર હેઠળ વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.હવે પેટા ખંડ (જી) નો શબ્દ કમિશનરને વ્યાજ માટેના કોઈપણ દાવાને ધ્યાનમાં લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અને મધ્યસ્થીને વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો નથી.પ્રારંભિક શબ્દો "વ્યાજ માટે કોઈ દાવો કમિશનર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં" સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે કે ઠેકેદારને વિલંબિત ચુકવણીને કારણે કમિશનરને વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો ઈરાદો હતો.ખંડનો સખત અર્થ એ સરળ કારણસર કાઢવો જોઈએ કે બંધારણીય ખંડપીઠે નિર્દેશ કર્યો છે તેમ, સામાન્ય રીતે, જે વ્યક્તિ કાયદેસરનો દાવો કરે છે તે વાજબી સમયની અંદર ચુકવણીનો હકદાર છે અને જો ચુકવણી વાજબી સમય કરતાં વધુ વિલંબિત થઈ હોય તો તે કાયદેસર રીતે તે વિલંબ માટે વળતરનો દાવો કરી શકે છે.જો એમ હોય તો, અમે કરારની મુદત પર કડક અર્થઘટન મૂકવા માટે વાજબી હોઈશું જેના પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.સખત રીતે અર્થઘટન કરવામાં આવે તો કરારની મુદત માત્ર કમિશનરને વિલંબિત ચુકવણી માટે ઠેકેદારને વ્યાજ ચૂકવવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે,

પરંતુ એકવાર આ બાબત મધ્યસ્થીમાં જાય પછી મધ્યસ્થીની વિવેકબુદ્ધિ કોઈ પણ રીતે કરારની આ મુદત દ્વારા દબાવવામાં આવતી નથી અને મધ્યસ્થીને વ્યાજ મંજૂર કરવાના પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો અને જો દાવો વાજબી લાગે તો વ્યાજ આપવાનો અધિકાર હશે.તેથી અમારો અભિપ્રાય છે કે કરારની ખંડ હેઠળ મધ્યસ્થીને વ્યાજ પેન્ડન્ટ આપવા માટે કોઈ પણ રીતે પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો ન હતો."

9. ભગવતી ઓક્સિજન લિમિટેડ વિ.હિન્દુસ્તાન કોપર લિમિટેડ, (2005) 6 એસ.સી.સી. 462,1940 ના અધિનિયમમાંથી ઉદ્ભવતા બે વિદ્વાન ન્યાયાધીશોનો ચુકાદો, આ અદાલત વ્યાજને લગતા ત્રણેય સમયગાળાઓ સાથે સંબંધિત હતી, અને એવું માન્યું હતું કે 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ કામ કરતા મધ્યસ્થી માટે આ દરેક સમયગાળા માટે વ્યાજ આપવા માટે ખુલ્લું હતું જો કે તેમાં કોઈ કરાર આધારિત બાધ ન હોય.

10. એમ. બી. પટેલ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ ઓ. એન. જી. સી., (2008) 8 એસ. સી. સી. 251 જે કલમને વ્યાજ પર પ્રતિબંધ હોવાનું કહેવાયું હતું કે તે કરારની કલમ–૧૮ હતી જે નીચે મુજબ પ્રદાન કરે છે.માં, જે ખંડ વ્યાજને અટકાવે છે તેવું કહેવામાં આવ્યું હતું તે કરારની ખંડ 18 હતી જે નીચે મુજબ પૂરી પાડવામાં આવી હતીઃ

"18. રકમ પર વ્યાજ.—કરાર હેઠળ ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર જામીનગીરી ડિપોઝિટ અથવા અન્ય કોઈ રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં."

[ફકરો 4 પર]

કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે કરારની ખંડ 14 નું ઉલ્લંઘન કરીને વ્યાજ આપવામાં આવ્યું હતું કારણ કે મધ્યસ્થીએ આ ખંડને બિલકુલ ધ્યાનમાં લીધી ન હતી.આ અને અન્ય આધારો પર, સમગ્ર એવોર્ડને અલગ રાખવામાં આવ્યો હતો, અને આ બાબત પર નવેસરથી વિચાર કરવા માટે મધ્યસ્થીને મોકલી દેવામાં આવ્યો હતો.

11. રાજસ્થાન રાજ્ય અને એ. એન. આર. વિ. એમ./એસ. ફેરો કોંક્રિટ અર્થઘટન (પી) લિમિટેડ, (2009) 12 એસ. સી. સી. 1 માં, આ અદાલતનો બે–ન્યાયાધીશની બેન્ચનો નિર્ણય 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ ચુકાદા દ્વારા આપવામાં આવેલા પૂર્વ–સંદર્ભ વ્યાજ સાથે સંબંધિત હતો. આ અદાલતે અહીં ઉપર ઉલ્લેખિત પાંચ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ અને ભગવતી ઓક્સિજન (ઉપરોક્ત) નો ઉલ્લેખ કરીને પૂર્વ–સંદર્ભ હિતની સ્થિતિને પુનરાવર્તિત કરી.જે બાબત પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો તે વ્યાજ અધિનિયમ, 1978 નું મહત્વ હતું, જેમાં કલમ 3 હેઠળ તે સ્પષ્ટ છે કે પક્ષકારો વચ્ચે સ્પષ્ટ જોગવાઈના આધારે પ્રતિબંધ ન હોય ત્યાં સુધી મધ્યસ્થી દ્વારા પૂર્વ–સંદર્ભ વ્યાજને મંજૂરી આપી શકાય છે (ફકરા 63 અને 64 જુઓ).

12. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. સારસ્વત ટ્રેડિંગ એજન્સી, (2009) 16 એસસીસી 504 માં, આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન અધિનિયમ 1996 હેઠળ પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજનો પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો. ઉપરોક્ત કેસમાં વ્યાજ પર પ્રતિબંધ મુકવાની કલમ–૩૧વ્યાજને પ્રતિબંધિત કરતી ખંડ કરારની ખંડ 31 હતી જે નીચે મુજબ પૂરી પાડવામાં આવી હતીઃ

> *"31. ચુકવણીમાં વિલંબ માટે કોઈ વ્યાજ કે નુકસાન નહીં.—બિલની ચુકવણીમાં વિલંબ અથવા કોઈ પણ કારણોસર ઠેકેદારને બાકી રહેલી અન્ય કોઈ રકમ માટે ઠેકેદારને કોઈ વ્યાજ કે નુકસાન ચૂકવવામાં આવશે નહીં.જોકે, રેલવે વહીવટીતંત્ર વાજબી સમયની અંદર ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર બિલ અથવા અન્ય રકમની ચુકવણી માટે દરેક પ્રયાસ કરશે." [ભાર મૂકવામાં આવે છે]*

એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ (સુપ્રા) માં ચુકાદાને એમ કહીને અલગ પાડવામાં આવ્યો હતો કે કરારની ખંડ 31 ભૌતિક રીતે અલગ હતી કારણ કે કોઈ પણ કારણોસર કોઈ વ્યાજ કે નુકસાન ચૂકવવાપાત્ર નહોતું, જેના પરિણામે તે ધારવામાં આવ્યું હતુંઃ

> *"33. હાથમાં રહેલા કિસ્સામાં કરારની ખંડ 31 ભૌતિક રીતે અલગ છે.તે કોઈપણ કારણોસર ઠેકેદારને કોઈપણ વ્યાજ અથવા નુકસાનની ચુકવણી*

પર પ્રતિબંધ મૂકે છે.તેથી અમારો સ્પષ્ટ મત છે કે આઇટમ 3 હેઠળની રકમ પર સામાવાળાને કોઈ પૂર્વ–સંદર્ભ અથવા પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર નહોતું અને તે રકમ પર પૂર્વ–સંદર્ભ અને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજને મંજૂરી આપતો લવાદનો ચુકાદો સ્પષ્ટપણે કરારની સ્પષ્ટ શરતોનું ઉલ્લંઘન હતું.જ્યાં સુધી આઇટમ 3 હેઠળની રકમ પર પૂર્વ–સંદર્ભ તેથી પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજની વાત છે, ત્યાં સુધી ઉચ્ચ અદાલતનો આદેશ બિનટકાઉ છે."

આ કેસ પાછળથી 1996 ના અધિનિયમ હેઠળ ઊભો થયો હોવાનું ઓળખવામાં આવે છે, જે હેઠળ પૂર્વ–સંદર્ભ અને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ બંનેની સ્થિતિ ભૌતિક રીતે અલગ છે.

13. મદનાની અર્થઘટન કોર્પોરેશન (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (2010) 1 એસ. સી. સી. 549 માં, આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોએ 1940 ના કાયદા હેઠળ પસાર કરાયેલા ચુકાદામાં વ્યાજ અધિનિયમ હેઠળ પૂર્વ–સંદર્ભ વ્યાજની મંજૂરી સાથે વ્યવહાર કરવો પડ્યો હતો. ચુકાદાના ફકરા 22 અને 23 માં એવી કલમો નક્કી કરવામાં આવી છે જે નીચે મુજબ વ્યાજની ચુકવણીને અટકાવે છેઃ

"22. ... જીસીસીની ખંડ 16 (2) નીચે દર્શાવેલ છેઃ

"16. (2) કરાર હેઠળ ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર નાણાં અથવા જામીનગીરી ડિપોઝિટ અથવા રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, પરંતુ આ ખંડની આવી ખંડ (1) ની શરતોમાં જમા કરાયેલી સરકારી જામીનગીરીઓ તેના પર ઉપાર્જિત વ્યાજ સાથે ચૂકવવાપાત્ર રહેશે."

23. ... વ્યાજને લગતી ખંડ 30 નો સંબંધિત ભાગ નીચે દર્શાવેલ છેઃ

"... ઉપર ઉલ્લેખિત પૂર્વાધિકાર હેઠળ આવા રોકવાના અથવા જાળવી રાખવાના સંબંધમાં ઠેકેદાર પાસે કોઈપણ ખાતા પર વ્યાજ અને નુકસાન માટે કોઈ દાવો નહીં હોય અને ઠેકેદારને તે યોગ્ય રીતે સૂચિત કરવામાં આવે."

વ્યાજ અધિનિયમ અને આર્બિટ્રેશન એક્ટ, 1940 ની કલમ 29 નો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, કોર્ટે યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, 1940 માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.હરીશ ચંદ્ર એન્ડ કંપની, (1999) 1 એસ. સી. સી. 63, નીચે મુજબ છેઃ

"34. યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ હરીશ ચંદ્ર એન્ડ કંપનીના ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચના અનુગામી નિર્ણયમાં. [(1999) 1 એસ. સી. સી. 63] મધ્યસ્થી કરારમાં વ્યાજ આપવા સામે શરત હતી.સંબંધિત ખંડ, એટલે કે ઉપરોક્ત અસરની ખંડ 1.9 નીચે દર્શાવેલ છેઃ(એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ 67, પરિચ્છેદ 9)

"9. ... ' 1.9.વિવાદ વગેરેને કારણે વિલંબિત ચુકવણી માટે કોઈ દાવો નહીં.—કોઈ પણ વિવાદ, તફાવત અથવા સમયાંતરે અથવા અંતિમ ચૂકવણીઓ ચિહ્નિત કરવામાં પ્રભારી ઈજનેર વચ્ચેની ગેરસમજને કારણે સરકાર પાસે પડેલા નાણાં અથવા બેલેન્સના સંદર્ભમાં વ્યાજ અથવા નુકસાની માટેના કોઈ દાવાને સરકાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.'"

ઉપરોક્ત ખંડને ધ્યાનમાં રાખીને, કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે ઉપરોક્ત ખંડમાં પ્રતિબંધ ઠેકેદારને ચુકાદા માટે મૂકવામાં આવેલી સંબંધિત વસ્તુઓ પર મધ્યસ્થી સમક્ષ નુકસાની દ્વારા વ્યાજના દાવાને ઉઠાવવાથી અટકાવતો નથી.(જુઓ એસ. સી. સી. પી. 67, પરિચ્છેદ 10.) આમ કહેતા, વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ બી. એન. અગ્રવાલ [(1997) 2 એસસીસી 469] અને જી. સી. રોય [(1992) 1 એસસીસી 508] ના ગુણોત્તર પર આધાર રાખ્યો હતો."

ત્યારબાદ તેણે ફકરા 35 માં એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ (ઉપરોક્ત) અને ફકરા 37 અને 38 માં સારસ્વત ટ્રેડિંગ એજન્સી (ઉપરોક્ત) નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.છેવટે, જોકે, બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો:–

"39. તાત્કાલિક કેસમાં પણ સંબંધિત ખંડો, જે ઉપર ટાંકવામાં આવી છે, એટલે કે, જીસીસીની ખંડ 16 (2) અને એસસીસીની ખંડ 30 માં

મધ્યસ્થીને વ્યાજ આપવા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.તેથી ઉપરોક્ત કલમોના આધારે વ્યાજની બાબતમાં મધ્યસ્થીના ચુકાદામાં દખલ કરવામાં ઉચ્ચ અદાલત યોગ્ય ન હતી.તેથી અમે, તે કલમોના કડક અર્થઘટન પર અને ઈજનેરો [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] માં ગુણોત્તર પર આધાર રાખીને શોધી કાઢીએ છીએ કે ઉપરોક્ત કલમો વ્યાજ આપવામાં મધ્યસ્થી પર કોઈ પ્રતિબંધ લાદતી નથી."

14. શ્રી કામચી અમ્માન કન્સ્ટ્રક્શન્સ વિ. ડિવિઝનલ રેલવે મેનેજર (વર્ક્સ), પાલઘાટ અને અન્ય, (2010) 8 એસ. સી. સી. 767, આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે, આ અદાલતના અગાઉના કેટલાક ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, ચુકાદો આપ્યો હતોઃ–

"18. શરૂઆતમાં એ નોંધવું જોઈએ કે એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] અને મદનાની [(2010) 1 એસ. સી. સી. 549] જૂના આર્બિટ્રેશન એક્ટ, 1940 હેઠળ ઉભરી આવ્યા હતા, જેમાં નવા અધિનિયમ કલમ 31 (7) જેવી જોગવાઈ નહોતી. આ અદાલતે સઈદ અહેમદ [(2009) 12 એસ. સી. સી. 26] માં ચુકાદો આપ્યો હતો કે જૂના કાયદા હેઠળ આપવામાં આવેલા નિર્ણયો નવા કાયદા હેઠળ વ્યાજ આપવાની માન્યતા નક્કી કરવામાં મદદરૂપ નહીં થાય.એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] માં તર્ક એ હતો કે જ્યારે કરાર કાર્યવાહીના કારણની તારીખથી સંદર્ભની

તારીખ સુધી વ્યાજને સંચાલિત કરે છે, ત્યારે મધ્યસ્થીને સંદર્ભની તારીખથી ચુકાદાની તારીખ સુધી વ્યાજનો દર નક્કી કરવાની વિવેકબુદ્ધિ હતી અને તે કરારમાં સમાવિષ્ટ વ્યાજ અંગેના કોઈપણ પ્રતિબંધથી બંધાયેલો ન હતો, જ્યાં સુધી પેન્ડન્ટ લાઈટ સમયગાળાની વાત છે.સૈયદ અહેમદ [(2009) 12 એસ. સી. સી. 26] માં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] નો નિર્ણય નવા અધિનિયમ હેઠળ ઉદ્ભવતા કેસોને લાગુ પડશે નહીં. અમે સૈયદ અહેમદ [(2009) 12 એસ. સી. સી. 26] માંથી સંબંધિત ભાગ નીચે કાઢીએ છીએ:(એસસીસી પી.36, પેરા 23–24)

> "23. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] માં અવલોકન કે કરારની મુદત માત્ર વિભાગ/નોકરીદાતાને વિલંબિત ચુકવણી માટે ઠેકેદારને વ્યાજ ચૂકવવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, પરંતુ એકવાર બાબત મધ્યસ્થી પાસે જાય પછી, મધ્યસ્થીની વિવેકબુદ્ધિ કરારની શરતો દ્વારા કોઈ પણ રીતે દબાવવામાં આવતી નથી અને મધ્યસ્થી વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઈટ પર વિચાર કરવા અને મંજૂર કરવા માટે હકદાર રહેશે, તેનો ઉપયોગ એક વિચિત્ર દલીલને ટેકો આપવા માટે કરી શકાતો નથી કે સરકાર અથવા વિભાગ પર વ્યાજ ચૂકવવા પર પ્રતિબંધ એ મધ્યસ્થીને વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ નથી.શું કરારની જોગવાઈ નોકરીદાતાને વ્યાજ માટેના

કોઈપણ દાવાને સ્વીકારવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અથવા ઠેકેદારને વ્યાજ માટે કોઈ દાવો કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, તે વ્યાજ સંબંધિત સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ સમાન છે.આ જોગવાઈમાં મધ્યસ્થીને વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો બીજો પ્રતિબંધ હોવો જરૂરી નથી.વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઈટના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો કરારની બહાર ઉપયોગ કરી શકાતા નથી.

24. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] માં ઉપરોક્ત અવલોકનોના આધારે દલીલ કરી હતી કે, જો ખંડ G 1.09 પૂર્વ–સંદર્ભ સમયગાળામાં વ્યાજ પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે રાખવામાં આવે તો પણ, તે પેન્ડન્ટ લાઈટ સમયગાળા, એટલે કે 14–3–1997 થી 31–7–2001 પર લાગુ ન થાય તેવું માનવું જોઈએ.તેમણે દલીલ કરી હતી કે સંદર્ભની પેન્ડન્સી દરમિયાન વ્યાજનો ચુકાદો મધ્યસ્થીની વિવેકબુદ્ધિમાં હતો અને તેથી તે સમયગાળા માટે વ્યાજનો ચુકાદો ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા દખલ કરી શકાયો ન હોત.જી. સી. રોય [(1992) 1 એસ. સી. સી. 508] અને એન. સી. બુધરાજ [(2001) 2 એસ. સી. સી. 721] માં બંધારણીય ખંડપીઠે એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 16] માં નિર્ણય પહેલા અને પછી આપેલા નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે શંકાસ્પદ છે કે શું એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી.

સી. 516] માં આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ 1940 હેઠળ ઉદ્ભવતા કેસમાં અવલોકન કે જે મધ્યસ્થી કરારમાં એક્સપ્રેસ બારને અવગણીને વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઈટ આપી શકે છે, તે સારો કાયદો છે.પરંતુ તેને વધુ ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર નથી કારણ કે આ નવા અધિનિયમ હેઠળનો એક કેસ છે જ્યાં મધ્યસ્થી દ્વારા વ્યાજની ફાળવણી સંબંધિત ચોક્કસ જોગવાઈ છે." આ જ તર્ક મદનાની [(2010) 1 એસ. સી. સી. 549] ના નિર્ણયને પણ લાગુ પડે છે કારણ કે તે પણ જૂના અધિનિયમ હેઠળના કેસ સાથે સંબંધિત છે અને આ મુદ્દાને સ્વતંત્ર રીતે ધ્યાનમાં લીધો ન હતો પરંતુ માત્ર એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.

19. નવા અધિનિયમ કલમ 37 (1) [SIC કલમ 31 (7)] "પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી" શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને સ્પષ્ટપણે સ્પષ્ટ કરે છે કે મધ્યસ્થી કરારની શરતોથી બંધાયેલો છે જ્યાં સુધી વ્યાજના ચુકાદાની તારીખથી કાર્યવાહીની તારીખ સુધી.તેથી જ્યાં પક્ષકારો સંમત થયા હતા કે કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ કાર્યવાહીનું કારણ ઊભું થવાની તારીખથી ચુકાદાની તારીખ વચ્ચે વ્યાજ આપી શકશે નહીં." [ભાર મૂકવામાં આવે છે]

15. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. ક્રાફ્ટર્સ એન્જિનિયરિંગ એન્ડ લીઝિંગ (પી) લિમિટેડ (2011) 7 એસ. સી. સી. 279 માં, બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે વિચારણા કરી હતી કે શું તે કેસમાં કરારની ખંડ 1.5 પેન્ડન્ટ લાઈટ વ્યાજ પર પ્રતિબંધ મૂકશે કે કેમ.ખંડ 1.5 નીચે પ્રમાણે વાંચે છેઃ

> *" 1.15.રકમ પર વ્યાજ.—કરાર હેઠળ ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર નાણાં અથવા જામીનગીરી ડિપોઝિટ અથવા રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, પરંતુ ખંડ 1.14 મુજબ જમા કરાયેલી સરકારી જામીનગીરીઓ પર વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. 4 તેના પર ઉપાર્જિત વ્યાજ સાથે ચૂકવવાપાત્ર રહેશે."*

આ અદાલત એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ (સુપ્રા) અને સઈદ અહેમદ [સઈદ અહેમદ એન્ડ કંપની વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ. પી., (2009) 12 એસ. સી. સી. 26] પછી તેઓ એવું માને છે કે સૈયદ અહેમદ (સુપ્રા) એ તેનાથી વિપરીત એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ (સુપ્રા) ને અનુસરી શકાય નહીં. નું સંભવતઃ પાલન કરી શકાતું નથી. મદનાની કન્સ્ટ્રક્શન(સુપ્રા) ની પણ આ જ સ્થિતિ હતી જેને એમ કહીને બરતરફ કરવામાં આવી હતી કે તેણે સ્વતંત્ર રીતે આ મુદ્દા પર વિચાર કર્યો નથી. પરંતુ માત્ર એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ (સુપ્રા) ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.રાખે છે. ત્યારબાદ કોર્ટે કહ્યું હતું કેઃ–

"20. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, નીચેનો નિષ્કર્ષ બહાર આવે છે: ઈજનેરો-ડી-સ્પેસ-એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] ના ગુણોત્તર પર આધારિત નિર્ભરતા અસ્વીકાર્ય છે કારણ કે સૈયદ અહમદ એન્ડ કંપની [(2009) 12 એસ. સી. સી. 26: (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] અને મદનાની અર્થઘટન કોર્પોરેશનના ગુણોત્તરમાં ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણને નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે. (પી) લિમિટેડ [(2010) 1 એસ. સી. સી. 549: (2010) 1 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 168] જે અગાઉના પેરામાં ઉલ્લેખિત કારણોસર પણ અસ્વીકાય છે, અમે સામાવાળાના વકીલ દ્વારા લેવામાં આવેલા વલણને નકારી કાઢીએ છીએ.બીજી તરફ, વિદ્વાન એ. એસ. જી. શ્રી એ. એસ. ચાંધિયોક દ્વારા યોગ્ય રીતે રજૂ કરાયેલા ભારત સંઘના વલણને અમે સંપૂર્ણ રીતે સ્વીકારીએ છીએ. અમે પુનરાવર્તન કરીએ છીએ કે જ્યાં પક્ષકારો સંમત થયા હતા કે કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, મધ્યસ્થી કરાર હેઠળ ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ માટે વ્યાજ આપી શકશે નહીં.જ્યાં પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો નથી અને જ્યાં કોઈ પક્ષ વ્યાજનો દાવો કરે છે અને ઉપરોક્ત વિવાદ મધ્યસ્થીને મોકલવામાં આવે છે, ત્યાં તેને વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઇટ આપવાનો અધિકાર હશે.જી. સી. રોય કેસ [(1992) 1 એસ. સી. સી. 508] માં બંધારણીય ખંડપીઠે અવલોકન કર્યું તેમ, આવા

કેસમાં, એવું માનવું આવશ્યક છે કે વ્યાજ એ પક્ષકારો વચ્ચેના કરારનો ગર્ભિત શબ્દ હતો.જો કે, આનો અર્થ એ નથી કે દરેક કિસ્સામાં, મધ્યસ્થીએ વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઇટ આપવું જોઈએ.બંધારણીય બેન્ચ એટલે કે એન. સી. બુધરાજ કેસ [(2001) 2 એસ. સી. સી. 721] ના અનુગામી નિર્ણયમાં, તે પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે કે આવા કોઈ વ્યાજનો દાવો કરવા અથવા આપવા માટેના કરારમાં કોઈ ચોક્કસ શરત અથવા પ્રતિબંધની ગેરહાજરીમાં, લવાદ વ્યાજ આપવા માટે સ્વતંત્ર છે.

21. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતના પ્રકાશમાં અને ખંડ 1.5 માં સમાવિષ્ટ કરારના ચોક્કસ પ્રતિબંધને ધ્યાનમાં રાખીને, મધ્યસ્થી પાસે વ્યાજ આપવાની સત્તા બંધ થઈ જાય છે.અમે એ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ 1940 માં વ્યાજ આપવાની આર્બિટ્રેટરની સત્તાને લગતી કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ નથી.જો કે, આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન અધિનિયમ 1996 માં, આર્બિટ્રેટર દ્વારા વ્યાજના ચુકાદાને લગતી ચોક્કસ જોગવાઈ છે.ખંડ 1.5 હેઠળનો પ્રતિબંધ સંપૂર્ણ છે અને કરારને ફરીથી લખ્યા વિના વ્યાજ આપી શકાતું નથી."

16. સ્પષ્ટપણે, સઈદ અહેમદ (સુપ્રા) દ્વારા એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ (સુપ્રા) ને રદ કરવામાં આવ્યો હોવાનું કોર્ટનું નિષ્કર્ષ સઈદ અહમદ (સુપ્રા) દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો તે બે કારણોસર ખોટું છેઃ પ્રથમ, બે વિદ્વાન ન્યાયાધીશોની બેન્ચ બેની સંકલન બેંચને રદ કરી શકતી નથી; અને બીજું,

સઈદ અહેમદ (ઉપરોક્ત) ની અદાલત 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ ઉદ્ભવતા કેસનો નિર્ણય કરતી ન હતી, પરંતુ 1996 ના અધિનિયમ હેઠળ ઉદ્ભવતા કેસનો નિર્ણય કરતી હતી.

17. ટિહરી હાઇડ્રો ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ જય પ્રકાશ એસોસિએટ્સ લિમિટેડ, (2012) 12 એસ. સી. સી. 10 કેસમાં, આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદાની સુનાવણી કરી હતી. તે કિસ્સામાં કરાર હેઠળ વ્યાજ સિવાયની સંબંધિત કલમો અહીં નીચે દર્શાવેલ છે:–

> *"14. ... કલમ 1.2.14 અને 1.2.15 જેના પર બંને પક્ષોના વિદ્વાન સલાહકાર દ્વારા ઘણી દલીલો કરવામાં આવી છે તે હવે નીચે કાઢી શકાય છે:*
>
> *"કરારની ભાગ II શરતો 1.2.14.વિવાદ વગેરેને કારણે વિલંબિત ચુકવણી માટે કોઈ દાવો નહીં.—ઠેકેદાર સંમત થાય છે કે પક્ષકારો વચ્ચેના કોઈપણ વિવાદો, મતભેદો અથવા ગેરસમજને કારણે અથવા તાત્કાલિક અથવા અંતિમ ચૂકવણી કરવામાં પ્રભારી ઈજનેર તરફથી કોઈ વિલંબ અથવા ચૂકના સંદર્ભમાં અથવા અન્ય કોઈ પણ બાબતમાં સરકાર પાસે પડેલા કોઈપણ નાણાં અથવા બેલેન્સના સંદર્ભમાં સરકાર દ્વારા*

નુકસાનીના વ્યાજ માટેનો કોઈ દાવો સ્વીકારવામાં આવશે નહીં અથવા ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં.

1.2.15.ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર નાણાં પરનું વ્યાજ.— માપ પર અથવા અન્યથા બાકી રકમ ચૂકવવા માટે પ્રભારી ઈજનેર તરફથી કોઈ ચૂક કરારને દૂષિત અથવા રદબાતલ બનાવશે નહીં, ન તો ઠેકેદાર કોઈ બાંયધરી અથવા બાકી ચૂકવણી પર વ્યાજ મેળવવા માટે હકદાર રહેશે કે ન તો તેના ખાતાના અંતિમ સમાધાન પર તેની બાકી રકમ પર."

ક્રાફ્ટર્સ એન્જિનિયરિંગ (સુપ્રા) અને અગાઉના કેટલાક ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, એવું માનવામાં આવ્યું હતું:

"16. ક્રાફ્ટર્સ એન્જીંગમાં. કેસ [(2011) 7 એસ. સી. સી. 279: (2011) 3 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 533] પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] અને મદનાની અર્થઘટન કોર્પોરેશનમાં આ અદાલતના નિર્ણયો દ્વારા કંઈક અંશે વિસંગત નોંધ લેવામાં આવી હતી. (પી) લિમિટેડ વિ.ભારત સંઘ [(2010) 1 એસ. સી. સી. 549: (2010) 1 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 168] ની પણ નોંધ લેવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ, એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ કેસ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] ના નિર્ણયને સઈદ અહમદ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ યુ.

પી. સ્ટેટમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો. [(2009) 12 એસ. સી. સી. 26: (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] અને મદનાની અર્થઘટન કેસમાં [(2010) 1 એસ. સી. સી. 549: (2010) 1 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 168] ના નિર્ણયને શ્રી કામચી અમ્માન અર્થઘટન્સ વિરુદ્ધ રેલવે [(2010) 8 એસ. સી. સી. 767: (2010) 3 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 575] માં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો.સઈદ અહેમદ કેસમાં [(2009) 12 એસ. સી. સી. 26:(2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] (એસ. સી. સી. પેરા 24) માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જી. સી. રોય કેસ [(1992) 1 એસ. સી. સી. 508] અને એન. સી. બુધરાજ કેસ [(2001) 2 એસ. સી. સી. 721] માં બંધારણીય બેન્ચના નિર્ણયોના પ્રકાશમાં, ઈજનેરો–ડી–સ્પેસ–એજ કેસ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] માં મધ્યસ્થી કરારમાં એક્સપ્રેસ બારની અવગણના કરીને વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઈટ આપી શકે છે તેવી અસરના અવલોકનો શંકાસ્પદ છે કે કેમ તે સારો કાયદો છે.શ્રી કામચી અમ્માન કન્સ્ટ્રક્શન્સ કેસમાં [(2010) 8 એસ. સી. સી. 767: (2010) 3 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 575] મદનાની કેસ [(2010) 1 એસ. સી. સી. 549: (2010) 1 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 168] પર વિચારણા કરતી વખતે આ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે મદનાની કેસ [(2010) 1 એસ. સી. સી. 549: (2010) 1 એસ. સી.

સી. (સી. આઈ. વી.) 168] નો નિર્ણય એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ કેસ [(1996) 1 એસ. સી. સી. 516] ના નિર્ણયને અનુસરે છે. "

આ મામલાના આ દ્રષ્ટિકોણમાં, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યોઃ

"19. કલમ 1.2.14 અને 1.2.15, જે પહેલેથી જ કાઢવામાં આવી છે અને તેનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે, તેમાં મનોરંજન અથવા વ્યાજની ચુકવણી પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ લાદવામાં આવ્યો છે, જે કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં ચુકવણી ન થાય અથવા કામ માટે બાકી રકમની વિલંબિત ચુકવણી અથવા જામીનગીરી થાપણમાં પડેલી રકમ હોય.અગાઉની ચર્ચાઓના આધારે અમે, તેથી એવો મત રાખીએ છીએ કે 10,17,461 લાખના દાવા પર પેન્ડન્ટ લાઈટ વ્યાજની મંજૂરી વાજબી નથી.એવોર્ડ તેમજ નીચેની અદાલતોના આદેશો તે મુજબ ઉપરોક્ત હદ સુધી સુધારવામાં આવે છે.

20. જો કે, પુરસ્કાર પછીના સમયગાળા માટે વ્યાજની ગ્રાન્ટ કંઈક અલગ આધાર પર ઊભી રહેશે.મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, 1940 ની કલમ 29 ની જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં બી. એન. અગ્રવાલ [(1997) 2 એસ. સી. સી. 469] માં આ અદાલત દ્વારા આ જ મુદ્દાને વિસ્તૃત રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો છે.આખરે આ અદાલતે એવો મત વ્યક્ત કર્યો કે એવી પરિસ્થિતિમાં કે જ્યાં ચુકાદાની તારીખથી ચુકવણીની તારીખ સુધી વ્યાજ

આપતા મધ્યસ્થી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદામાં અદાલત દ્વારા ફેરફાર કરવામાં ન આવે. "અસર એવી હશે કે જાણે અદાલતે પોતે જ હુકમની તારીખથી ચુકવણીની તારીખ સુધી વ્યાજ મંજૂર કર્યું હોય".ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, પુરસ્કારની તારીખથી હુકમની તારીખ અથવા ચુકવણીની તારીખ, જે અગાઉ હોય, ત્યાં સુધી રૂ. 1 લાખની રકમ પર વ્યાજની મંજૂરીને સમર્થન આપવામાં આવે છે.કેસની હકીકતોમાં અમારો મત છે કે પક્ષકારો વચ્ચેની લવાદની કાર્યવાહીમાં નિર્ધારિત વ્યાજ દર વાર્ષિક 12 ટકા હોવો જોઈએ."

18. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. બ્રાઇટ પાવર પ્રોજેક્ટ્સ (ઇન્ડિયા) (પી) લિમિટેડ, (2015) 9 એસ. સી. સી. 695, આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે 1996 ના અધિનિયમ હેઠળ મધ્યસ્થી ચુકાદા દ્વારા આપવામાં આવેલા વ્યાજ સાથે વ્યવહાર કરવો પડ્યો હતો. શ્રી કામચી અમ્માન કન્સ્ટ્રક્શન્સ (ઉપરોક્ત) ની જેમ આ ચુકાદો પણ દર્શાવે છે કે કેવી રીતે કલમ 31 (7) (એ) એ 1940 ના અધિનિયમ હેઠળની સ્થિતિથી સંપૂર્ણ રીતે અલગ છે. આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:–

"12. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન અધિનિયમ 1996 ની કલમ 31 (7) (ત્યારબાદ "ધ એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) એ અસર માટે સ્પષ્ટ છે કે જ્યાં સુધી પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ તે તારીખથી શરૂ થતા સમયગાળા માટે વાજબી દરે

વ્યાજ આપી શકે છે જ્યારે કાર્યવાહીનું કારણ ચુકાદાની તારીખ સુધી ઉદ્ભવે છે.અધિનિયમ કલમ 31 (7) નીચે મુજબ છેઃ

"31. (7)((ક) પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી, જ્યાં સુધી અને જ્યાં સુધી મધ્યસ્થીનો ચુકાદો નાણાંની ચુકવણી માટે હોય ત્યાં સુધી, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ જે રકમ માટે ચુકાદો આપવામાં આવે છે તેમાં તે વાજબી લાગે તે દરે, સંપૂર્ણ અથવા નાણાંના કોઈપણ ભાગ પર, જે તારીખે કાર્યવાહીનું કારણ ઊભું થયું અને જે તારીખે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો તે વચ્ચેના સમયગાળાના સમગ્ર અથવા કોઈપણ ભાગ માટે સમાવેશ કરી શકે છે."

13. અધિનિયમ કલમ 31 (7), "પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી" શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને, સ્પષ્ટ રીતે સ્પષ્ટ કરે છે કે મધ્યસ્થી કરારની શરતો દ્વારા બંધાયેલો છે જ્યાં સુધી કાર્યવાહીના કારણની તારીખથી વ્યાજના પુરસ્કારની તારીખ સુધી ચુકાદાની તારીખ સંબંધિત છે.તેથી જ્યાં પક્ષકારો સંમત થયા હતા કે કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ વ્યાજ આપી શકશે નહીં.

14. અમે યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. સારસ્વત ટ્રેડિંગ એજન્સી [(2009) 16 SCC 504: (2011) 3 SCC (Civ) 499] માં આ અદાલતના નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ.આ અદાલતે

ઉપરોક્ત કેસમાં અવલોકન કર્યું છે કે જો કરારમાં વ્યાજની ચુકવણી સામે કોઈ પ્રતિબંધ હોય, તો મધ્યસ્થી આવા સમયગાળા માટે કોઈ વ્યાજ આપી શકે નહીં.પક્ષકારો વચ્ચે કરવામાં આવેલા કરારની ખંડ 13 (3) હેઠળ ચોક્કસ પ્રતિબંધને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો મત છે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભ દાખલ કરવાની તારીખથી વ્યાજ આપવામાં ન્યાયી ન હતું.

XXXXXX

16. આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા અનિશ્ચિત ચુકાદાને આધારે, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલે જે તારીખે સંદર્ભ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો તે તારીખથી એવોર્ડની તારીખ સુધીના સમયગાળા માટે ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર વ્યાજ આપવાનું યોગ્ય માન્યું હતું.જોકે, ટ્રિબ્યુનલ વર્તમાન કેસમાં વ્યાજ આપતા પહેલા અધિનિયમ ખંડ 31 (7) અને કરારની ખંડ 13 (3) ની જોગવાઈઓ પર વિચાર કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું હતું.

17. એ નોંધવું પણ યોગ્ય છે કે જી. સી. રોય કેસ [(1992) 1 એસ. સી. સી. 508] નો નિર્ણય આર્બિટ્રેશન અધિનિયમ 1940 ની જોગવાઈઓના આધારે <આઇ. ડી. 1> પર લેવામાં આવ્યો હતો, જે તે સમયે કાર્યરત ન

હતો જ્યારે હાથ પરના વિવાદનો નિર્ણય આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

18. વ્યાજ આપવાના સંબંધમાં કોઈ પણ નિર્ણય લેતા પહેલા અધિનિયમ કલમ 31 (7) (એ) ને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વાંચવી અને અર્થઘટન કરવું જોઈએ.ઉપરોક્ત કલમ, જે અહીં ઉપર પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યો છે, તે પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા કરારને વધુ આદર આપે છે.જો કરારના પક્ષકારો એકબીજાને વ્યાજ ન ચૂકવવા માટે સંમત થાય છે, તો આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઇટ આપવાનો કોઈ અધિકાર નથી." [ભાર મૂકવામાં આવે છે]

19. ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત કેસ કાયદાની ભુલભુલામણી જોતાં અને કેટલાક ચુકાદાઓ જુદી જુદી દિશામાં ખેંચી રહ્યા હોવાની ધારણાને જોતાં, અહીં ઉપર ઉલ્લેખિત કેસ કાયદાની ભૂલભુલામણીને ધ્યાનમાં રાખીને, અને કેટલાક ચુકાદાઓ જુદી જુદી દિશામાં ખેંચાઈ રહ્યા હોવાની ધારણાને ધ્યાનમાં રાખીને, ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. એમ્બિકા અર્થઘટન ("ફર્સ્ટ એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ"), (2016) 6 એસ. સી. સી. 36, ફકરો 1 દર્શાવે છે કે કેવી રીતે મામલો નિર્ણય માટે મોટી બેંચને મોકલવામાં આવ્યો હતો. આ બાબત નિર્ણય માટે મોટી બેન્ચને મોકલવામાં આવી હતી. આ કેસમાં સંદર્ભિત કેસ કાયદાનીના ભૂલભુલામણીનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, આ અદાલતે નીચે મુજબ જણાવ્યું:–

"21. આ અદાલત સઈદ અહેમદ [સઈદ અહેમદ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, (2009) 12 એસ. સી. સી. 26: (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] એ હરીશ ચંદ્ર [યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ હરીશ ચંદ્ર એન્ડ કંપની, (1999) 1 એસ. સી. સી. 63] માં પણ નિર્ણયને અલગ પાડ્યો છે, જેમાં ખંડ 1.09 આ રીતે વિચારણા માટે આવી હતી:(સઈદ અહમદ કેસ [સઈદ અહમદ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, (2009) 12 એસ. સી. સી. 26: (2009) 4 SCC (Civ) 629], SCC pp. 33–34, પેરા 17–19)

> *"17. ... આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ઉપરોક્ત ખંડ નુકસાની માટેના કોઈપણ દાવા પર અથવા કરેલા કાર્ય માટે ચુકવણી માટેના દાવા પર વ્યાજના ચુકાદાને પ્રતિબંધિત કરતી નથી.અમે આવા નિર્ણય માટેના તર્કને નીચે કાઢીએ છીએ:(એસ. સી. સી. પી. 67, પેરા 10)*
>
> *10. આ ખંડ પર માત્ર એક નજર નાખવી એ દર્શાવે છે કે નુકસાનીના રૂપમાં વ્યાજ માટેના દાવાને માત્ર એક ચોક્કસ પ્રકારની રકમના સંદર્ભમાં સરકાર સામે સ્વીકારવામાં આવતો ન હતો, એટલે કે, કોઈ પણ વિવાદ, પ્રભારી ઈજનેર અને ઠેકેદાર વચ્ચેનો તફાવત, અથવા સમયાંતરે અથવા અંતિમ ચૂકવણી કરવામાં પ્રભારી ઈજનેર અને ઠેકેદાર વચ્ચેની ગેરસમજણ અથવા*

અન્ય કોઈ પણ બાબતને કારણે સરકાર પાસે પડેલા નાણાં અથવા બેલેન્સ."અથવા અન્ય કોઈ પણ બાબતમાં ગમે તે હોય" એવા શબ્દો પણ નાણાં અથવા બેલેન્સને લગતા વિવાદનો ઉલ્લેખ કરે છે, જે કરાર અનુસાર સરકાર પાસે પડી શકે છે, જેનો અર્થ થાય છે જામીનગીરી ડિપોઝિટ અથવા રીટેન્શન મની અથવા અન્ય કોઈ રકમ જે સરકાર પાસે હોઈ શકે છે અને જેનું રિફંડ સરકાર દ્વારા રોકવામાં આવ્યું હોઈ શકે છે.નુકસાની માટેના દાવા અથવા કરેલા કામ માટે ચૂકવણી માટેના દાવા અને જેના માટે ચૂકવણી કરવામાં આવી ન હતી તે દેખીતી રીતે કોઈ પણ નાણાંને આવરી લેશે નહીં જે સરકાર પાસે પડેલું હોવાનું કહેવાય.પરિણામે, આ ખંડની સ્પષ્ટ ભાષા પર, એવો કોઈ પ્રતિબંધ નથી કે જેને સામાવાળા ઠેકેદાર સામે દૂર કરી શકાય કે તે ચુકાદા માટે મૂકવામાં આવેલી સંબંધિત વસ્તુઓ પર મધ્યસ્થી સમક્ષ નુકસાની દ્વારા વ્યાજ માટે ખંડ કરી શક્યો ન હોય.'

18. હરીશ ચંદ્રામાં [યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ હરીશ ચંદ્ર એન્ડ કંપની, (1999) 1 એસ. સી. સી. 63] ખંડ 1 ની એક અલગ આવૃત્તિ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી.તે ખંડના પ્રતિબંધાત્મક શબ્દોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે તે નુકસાની માટેના દાવા અથવા કરેલા કામ માટે ચૂકવણી માટેના દાવા પર વ્યાજના ચુકાદાને પ્રતિબંધિત કરતું

નથી અને જે ચૂકવવામાં આવ્યું ન હતું.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે ઉપરોક્ત ખંડ માત્ર એવી રકમ પર જ વ્યાજના ચુકાદાને પ્રતિબંધિત કરે છે જે જામીનગીરી જમા/જાળવણી નાણાં અથવા અન્ય કોઈ રકમ દ્વારા સરકાર પાસે પડી શકે છે, જેનું રિફંડ સરકાર દ્વારા રોકવામાં આવ્યું હતું.

19. પરંતુ વર્તમાન કિસ્સામાં, ખંડ G 1.09 નોંધપાત્ર રીતે અલગ છે.તેમાં ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે પ્રભારી ઈજનેર અને ઠેકેદાર વચ્ચેના કોઈ વિવાદ, મતભેદ અથવા ગેરસમજને કારણે અથવા પ્રભારી ઈજનેર દ્વારા સમયાંતરે અથવા અંતિમ ચુકવણી કરવામાં અથવા અન્ય કોઈ પણ બાબતમાં વિલંબના સંદર્ભમાં બાકી રહેલા કોઈપણ નાણાંના સંદર્ભમાં કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં.આ કેસમાં ખંડ જી. 09 હેઠળનો પ્રતિબંધ સંપૂર્ણ હોવાથી, હરીશ ચંદ્ર [યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ હરીશ ચંદ્ર એન્ડ કંપની, (1999) 1 એસ. સી. સી. 63] નો નિર્ણય અપીલકર્તાને કોઈપણ રીતે મદદ કરશે નહીં." (મૂળમાં ભાર)હરીશ ચંદ્ર [યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ હરીશ ચંદ્ર એન્ડ કંપની, (1999) 1 એસ. સી. સી. 63] કેસમાં, આ અદાલતે નક્કી કર્યું છે કે ખંડ 09માં કરેલા કામ માટે ચૂકવણી માટે નુકસાનીના દાવા માટે વ્યાજના એવોર્ડ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો નથી અને જે માટે ચૂકવણી કરવામાં આવી ન હતી તે દેખીતી રીતે કોઈ પણ નાણાંને આવરી લેશે નહીં જે સરકાર પાસે પડેલું હોવાનું કહેવાય.

22. અમારા મતે, તે દરેક કેસમાં બહિષ્કાર ખંડની પ્રકૃતિ પર આધારિત હશે.જો કોઈ સ્પષ્ટ શરત હોય જે પેન્ડન્ટ લાઈટ વ્યાજ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, તો દેખીતી રીતે, તે મધ્યસ્થી દ્વારા મંજૂર કરી શકાતી નથી.પેન્ડન્ટ લાઈટ ઈન્ટરેસ્ટનો એવોર્ડ અન્ય બાબતોની સાથે કરારના એકંદર હેતુ અને સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવામાં આવે છે તેના પર આધાર રાખવો જોઈએ."

અગાઉના ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યોઃ–

"28. જી. સી. રોય [સિંચાઈ વિભાગ] માં ઉપર ઉલ્લેખિત વિવિધ નિર્ણયો પરથી તે સ્પષ્ટ થાય છે., ઓરિસ્સા રાજ્ય વિ. જી. સી. રોય, (1992) 1 એસ. સી. સી. 508] આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે નક્કી કર્યું છે કે જ્યાં કરારમાં સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે બાકી રકમ પર કોઈ વ્યાજની બાકી રકમ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, ત્યાં મધ્યસ્થીને વ્યાજ આપવાનો કોઈ અધિકાર નથી.એન. સી. બુધરાજ [ઢેંકનાલ લઘુ સિંચાઈ વિભાગ વિરુદ્ધ એન. સી. બુધરાજ, (2001) 2 એસ. સી. સી. 721] માં બંધારણીય ખંડપીઠે અવલોકન કર્યું છે કે વ્યાજ માટેના દાવાને ધ્યાનમાં લેવા માટે મધ્યસ્થીના અધિકારક્ષેત્રને બાકાત રાખવા માટે મધ્યસ્થી કરારમાં કંઈ નથી, તો તમામ સમયગાળાઓના સંદર્ભમાં વ્યાજ પર વિચાર કરવા અને ચુકાદો આપવા માટે મધ્યસ્થીનો અધિકારક્ષેત્ર અધિનિયમ કલમ 29 ને આધિન છે. હિન્દુસ્તાન અર્થઘટન કંપની લિમિટેડમાં [હિન્દુસ્તાન અર્થઘટન કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ.જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય,

(1992) 4 એસ. સી. સી. 217] આ અદાલતે જી. સી. રોય [સિંચાઈ વિભાગ] ના નિર્ણયને અનુસર્યો છે., ઓરિસ્સા રાજ્ય વિ. જી. સી. રોય, (1992) 1 એસ. સી. સી. 508] અને નિર્ધારિત કર્યું કે કલમ 34 ના સિદ્ધાંતોના આધારે મધ્યસ્થીને પેન્ડન્ટ લાઈટ વ્યાજ પણ આપવાની સત્તા હશે.બી. એન. અગ્રવાલામાં [ઓરિસ્સા રાજ્ય વિ. બી. એન. અગ્રવાલ, (1997) 2 એસ. સી. સી. 469], આ અદાલતે ફરીથી જી. સી. રોય [સિંચાઈ વિભાગ., ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ જી. સી. રોય, (1992) 1 એસસીસી 508] અને હિન્દુસ્તાન અર્થઘટન કંપની લિમિટેડ [હિન્દુસ્તાન અર્થઘટન કંપની લિમિટેડ વિ.J & K રાજ્ય, (1992) 4 SCC 217] મધ્યસ્થીની પેન્ડન્ટ લાઈટ વ્યાજ આપવાની સત્તાના સંદર્ભમાં અને એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે મધ્યસ્થીને વ્યાજ આપવાની સત્તા છે.હરીશ ચંદ્ર [યુ. પી. રાજ્ય વિરુદ્ધ હરીશ ચંદ્ર એન્ડ કંપની, (1999) 1 એસ. સી. સી. 63] કેસમાં આ અદાલતે ખંડ 1.9 નું અર્થઘટન કર્યું હતું, જેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે સરકાર પાસે પડેલા કોઈપણ નાણાં અથવા બેલેન્સના સંદર્ભમાં વ્યાજ અથવા નુકસાની માટેનો કોઈ દાવો સરકાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ચુકાદા માટે મૂકવામાં આવેલી સંબંધિત વસ્તુઓ પર મધ્યસ્થી સમક્ષ નુકસાની દ્વારા વ્યાજનો દાવો ન કરવા માટે ઠેકેદાર સામે કોઈ જોગવાઈ ન હતી.ફેરો કોંક્રિટ અર્થઘટન (પી) લિમિટેડ

[રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ ફેરો કોંક્રિટ અર્થઘટન (પી) લિમિટેડ, (2009) 12 એસ. સી. સી. 1: (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 604] માં આ અદાલતે ખંડ 4 ને ધ્યાનમાં લીધી હતી જેમાં એવી શરત હતી કે કરાર હેઠળ રોકવામાં આવેલી રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર નથી.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ખંડ 4, જે દર, સામગ્રી અને કારીગરી સાથે વ્યવહાર કરે છે, તે ઉપરોક્ત કેસમાં કરાયેલા ઠેકેદારના દાવાઓ પર મધ્યસ્થી દ્વારા વ્યાજના ચુકાદાને પ્રતિબંધિત કરતી નથી.સઈદ અહેમદ [સઈદ અહેમદ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, (2009) 12 એસ. સી. સી. 26: (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] માં આ અદાલતે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે વ્યાજનો ચુકાદો કરારની ખંડની પ્રકૃતિ પર આધારિત હશે.બ્રાઇટ પાવર પ્રોજેક્ટ્સ (ઇન્ડિયા) (પી) લિમિટેડમાં [યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. બ્રાઇટ પાવર પ્રોજેક્ટ્સ (ઇન્ડિયા) (પી) લિમિટેડ, (2015) 9 એસ. સી. સી. 695: (2015) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 702] આ અદાલતે 1996 ના અધિનિયમ કલમ 31 (7) (એ) માં કાર્યરત "પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી" અભિવ્યક્તિને ધ્યાનમાં લીધી છે અને જણાવ્યું છે કે જો કરાર વ્યાજના દાવાને પ્રતિબંધિત કરે તો ઠેકેદાર વ્યાજનો દાવો કરી શક્યો ન હોત.1996 ના અધિનિયમ કલમ 31 (7) (એ) ની જોગવાઈ મધ્યસ્થી માટે બંધનકર્તા છે.શ્રી કામચી અમ્માન કન્સ્ટ્રક્શન્સમાં

[શ્રી કામચી અમ્માન કન્સ્ટ્રક્શન્સ વિ. રેલવેઝ, (2010) 8 એસસીસી 767:(2010) 3 SCC (Civ) 575] સમાન દ્રષ્ટિકોણ લેવામાં આવ્યો છે.

29. હવે આપણે એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. એસ. માં બે ન્યાયાધીશોની બેન્ચ દ્વારા આપવામાં આવેલા આ અદાલતના નિર્ણયની ચોકસાઈના પ્રશ્ન પર આવીએ છીએ. ઈજનેરો–ડી–સ્પેસ–એજ, (1996) 1 એસ. સી. સી. 516] જે અમારી વિચારણા માટે મોકલવામાં આવી છે જેમાં આ અદાલત જી. સી. રોય કેસ [સિંચાઈ વિભાગ] ની વિચારણા પછી છે., ઓરિસ્સા રાજ્ય વિ. જી. સી. રોય, (1992) 1 એસસીસી 508] એ આ રીતે અવલોકન કર્યું છેઃ

(એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ કેસ [પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. ઈજનેરો–ડી–સ્પેસ–એજ, (1996) 1 SCC 516], SCC pp. 519–20, પેરા 3–4)

> *"3. ... બંધારણીય ખંડપીઠે કાનૂની સ્થિતિ તરીકે જે જણાવ્યું હતું તેમાંથી તે દેખાશે કે સામાન્ય રીતે જે વ્યક્તિ તેના નાણાંથી વંચિત છે, જેના માટે તે કાયદેસર રીતે હકદાર છે, તે તેના વંચિતતામાં વળતર મેળવવાનો હકદાર છે, તેને ગમે તે નામથી બોલાવો.આ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ 34 માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતની દ્રષ્ટિએ હશે.તેમના લોર્ડશીપ્સે ધ્યાન દોર્યું હતું કે મધ્યસ્થીના કિસ્સામાં*

અન્યથા રાખવાનું કોઈ કારણ અથવા સિદ્ધાંત નથી.પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોના સમાધાન માટે મધ્યસ્થી એક વૈકલ્પિક મંચ છે તે તરફ ધ્યાન દોરતા તેણે કહ્યું હતું કે પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતા તમામ વિવાદો અને મતભેદોને ઉકેલવાની સત્તા તેની પાસે હોવી જોઈએ અને જો તેને વ્યાજ પેન્ડન્ટ આપવાની સત્તાથી વંચિત રાખવામાં આવે તો તેના હકદાર પક્ષે અદાલતમાં જવું પડશે, જેના પરિણામે કાર્યવાહીની સંખ્યા વધશે, એવી પરિસ્થિતિ કે જેને કોર્ટે ટાળવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.જો કે, રિલાયન્સને પેટા–પેરા (iii) માં અવલોકન પર મૂકવામાં આવ્યું હતું જેમાં એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે મધ્યસ્થી એ કરારનું સર્જન છે અને જો પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર વ્યાજની ચુકવણી પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, તો મધ્યસ્થીએ તે અનુસાર અધિનિયમ કરવું જોઈએ.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તેમના આધિપત્ય અનુસાર મધ્યસ્થી પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તે દેશના સામાન્ય કાયદા અનુસાર અધિનિયમ કરે અને પોતાનો ચુકાદો આપે, પરંતુ કરારને આધિન હોય, જો કે કરાર માન્ય અને કાયદેસર હોય.છેવટે, એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઇટ એ મૂળ કાયદાની બાબત નથી, જેમ કે સંદર્ભના અગ્રવર્તી સમયગાળા માટે વ્યાજ.તેમના લોર્ડશીપ્સે તારણ કાઢ્યું હતું કે જ્યાં પક્ષકારો

વચ્ચેનો કરાર વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો નથી અને જ્યાં કોઈ પક્ષ વ્યાજનો દાવો કરે છે અને તે વિવાદ લવાદને મોકલવામાં આવે છે, ત્યાં તેની પાસે સરળ કારણસર વ્યાજ પેન્ડન્ટ આપવાની સત્તા હશે કે આવા કિસ્સામાં એવું માનવામાં આવે છે કે વ્યાજ એ પક્ષકારો વચ્ચેના કરારની ગર્ભિત મુદત હતી; તે પછી લવાદ દ્વારા વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવાની બાબત છે.તેથી બંધારણીય ખંડપીઠે ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં કાયદાની સ્થિતિ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવી છે.

4. અમે સંદર્ભ પહેલાના સમયગાળા માટે વ્યાજ આપવાના સંદર્ભમાં કોઈ કેસ સાથે વ્યવહાર કરી રહ્યા નથી.અમે આર્બિટ્રેટર પોસ્ટ રેફરન્સ દ્વારા વ્યાજના ચુકાદાના સંદર્ભમાં કેસ ચલાવી રહ્યા છીએ.તેથી ટૂંકો પ્રશ્ન એ છે કે શું અગાઉ કાઢવામાં આવેલા કરારની ખંડ 13 ની પેટા-ખંડ (જી) ને ધ્યાનમાં રાખીને મધ્યસ્થીને કરાર હેઠળ વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.હવે પેટા-કલમ (જી) નો શબ્દ કમિશનરને વ્યાજ માટેના કોઈપણ દાવાને ધ્યાનમાં લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અને મધ્યસ્થીને વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો નથી.પ્રારંભિક શબ્દો "વ્યાજ માટે કોઈ દાવો કમિશનર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં" સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે કે ઠેકેદારને વિલંબિત ચુકવણીને કારણે કમિશનરને વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો ઈરાદો હતો.ખંડ 13 નો

આ સરળ કારણ માટે કડક અર્થઘટન કરવો પડશે કે બંધારણીય ખંડપીઠે નિર્દેશ કર્યો છે તેમ, સામાન્ય રીતે, જે વ્યક્તિ કાયદેસરનો દાવો કરે છે તે વાજબી સમયની અંદર ચુકવણીનો હકદાર છે અને જો ચુકવણીમાં વાજબી સમય કરતાં વધુ વિલંબ થયો હોય તો તે કાયદેસર રીતે તે વિલંબ માટે વળતરનો દાવો કરી શકે છે."

30. સૈયદ અહેમદ [સઈદ અહેમદ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, (2009) 12 એસ. સી. સી. 26: (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] માં એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ, (1996) 1 એસ. સી. સી. 516] ના નિર્ણય પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે અને એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે તેનો ઉપયોગ વિચિત્ર દલીલને ટેકો આપવા માટે કરી શકાતો નથી કે સરકાર અથવા વિભાગ પર વ્યાજ ચૂકવવા પર પ્રતિબંધ એ મધ્યસ્થી પર વ્યાજ આપવા પર પ્રતિબંધ નથી.આ અદાલતે એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ, (1996) 1 એસ. સી. સી. 516] માં કરવામાં આવેલા કેટલાક અવલોકનોની ચોકસાઈ અંગે શંકા વ્યક્ત કરી હતી કે મધ્યસ્થી કરારમાં એક્સપ્રેસ બારને અવગણીને વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઇટ આપી શકે છે.પરંતુ આ અદાલતે આ પ્રશ્નને આગળ ધ્યાનમાં લીધો ન હતો કારણ કે સઈદ અહેમદ [સઈદ અહેમદ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય,

(2009) 12 એસ. સી. સી. 26: (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] નો કેસ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન અધિનિયમ 1996 હેઠળ ઊભો થયો હતો અને નવા એક્ટ હેઠળ આર્બિટ્રેટર દ્વારા વ્યાજના ચુકાદાને લગતી ઓક્સ્સ જોગવાઈ હતી.સઈદ અહેમદ [સઈદ અહેમદ એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, (2009) 12 એસ. સી. સી. 26 માં થયેલી ચર્ચા પરથીઃ (2009) 4 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 629] એ સ્પષ્ટ છે કે આ અદાલતે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે તે ખંડ અને દાવા વગેરેની પ્રકૃતિ પર આધાર રાખે છે અને તે શરતની વિચારણા પર શોધવું જરૂરી છે કે શું વ્યાજ પ્રતિબંધિત છે, જો હા, તો કરાર હેઠળ વ્યાજ કેટલી રકમ પર પ્રતિબંધિત છે."

ત્યારબાદ કોર્ટે ટિહરી હાઇડ્રો ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (સુપ્રા) માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો અને અંતે સંદર્ભનો જવાબ નીચે મુજબ આપ્યોઃ–

"32. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ, (1996) 1 એસ. સી. સી. 516] ના પેરા 4 માં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે કરાર હેઠળનો પ્રતિબંધ લવાદને લાગુ પડશે નહીં, તેને સામાન્ય અરજીનું નિરીક્ષણ ન કહી શકાય.અમારા મતે, તે દરેક કેસમાં કરારની શરત પર નિર્ભર કરશે કે શું મધ્યસ્થીની પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ આપવાની સત્તા સ્પષ્ટપણે છીનવી

લેવામાં આવે છે કે કેમ.જો જવાબ "હા" હોય તો મધ્યસ્થીને પેન્ડન્ટ લાઈટ વ્યાજ આપવાનો કોઈ અધિકાર રહેશે નહીં.

33. મદનાની અર્થઘટન કોર્પોરેશનમાં નિર્ણય. [મદનાની અર્થઘટન કોર્પોરેશન. (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, (2010) 1 એસ. સી. સી. 549: (2010) 1 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 168] એ એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ [પોર્ટ ઓફ કલકત્તા વિ. એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ, (1996) 1 એસ. સી. સી. 516] માં નિર્ણયને અનુસર્યો છે.તેને એટલી હદે હળવી કરવી પણ જરૂરી છે કે કરાર હેઠળ સ્પષ્ટ શરત મધ્યસ્થીને વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઈટ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકી શકે.પેન્ડન્ટ લાઈટ વ્યાજની મંજૂરી ઘણા પરિબળો પર આધારિત હોઈ શકે છે જેમ કે કરારમાં વપરાયેલ શબ્દસમૂહો, લવાદને લગતી સત્તા પ્રદાન કરતી કલમો, દાવાની પ્રકૃતિ અને લવાદને સંદર્ભિત વિવાદ અને કઈ વસ્તુઓને વ્યાજ આપવાની સત્તા છીનવી લેવામાં આવી છે અને કયા સમયગાળા માટે.

34. આમ, સંદર્ભનો અમારો જવાબ એ છે કે જો કરાર સ્પષ્ટ રીતે વ્યાજના ચુકાદાને પ્રતિબંધિત કરે છે, તો તે મધ્યસ્થી દ્વારા આપી શકાતો નથી.અમે એ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે વિલંબિત ચુકવણી પર વ્યાજ આપવાના પ્રતિબંધને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વ્યાજ પેન્ડન્ટ આપવા માટે એક્સપ્રેસ બાર તરીકે સહેલાઈથી અનુમાન કરવામાં આવશે નહીં,

કારણ કે આ અદાલતના નિર્ણયોમાં ઉલ્લેખિત વિવિધ સંબંધિત પાસાઓ પર મધ્યસ્થીની સત્તાને દૂર કરવાની વિચારણા કરવી પડશે, તે ડિવિઝન બેન્ચ પર રહેશે કે તે યોગ્યતાના આધારે કેસ પર વિચાર કરે."

20. ઉપરોક્ત ચુકાદો ત્યારબાદ ટૂંક સમયમાં અન્ય ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ દ્વારા અંબિકા અર્થઘટન વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા ("સેકન્ડ એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ"), (2017) 14 એસસીસી 323 માં લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. કર્યો હતો. આ કિસ્સામાં, સંબંધિત કલમ, જે કરારની કલમ 2 છે, તે નીચે પ્રમાણેબ વાંચે છેઃ–

"(2) રકમ પર વ્યાજ.— કરાર હેઠળ ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર નાણાં અથવા જામીનગીરી ડિપોઝિટ અથવા રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, પરંતુ આ ખંડની પેટા–ખંડ (1) ની શરતોમાં જમા કરાયેલી સરકારી જામીનગીરીઓ તેના પર ઉપાર્જિત વ્યાજ સાથે ચૂકવવાપાત્ર રહેશે."

[ફકરો 5 પર]

ફર્સ્ટ એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ (ઉપરોક્ત) ના ફકરા 34 નો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, આ અદાલતને જાણવા મળ્યું કે ઉપરોક્ત ખંડ કોઈ પ્રતિબંધ નથીઃ

"6. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલના હાથે એકમાત્ર દલીલ રજૂ કરવામાં આવી હતી, જે યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. એમ્બિકા અર્થઘટન [યુનિયન

ઓફ ઇન્ડિયા વિ. એમ્બિકા અર્થઘટન, (2016) 6 એસ. સી. સી. 36: (2016) 3 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 36] માં આ અદાલતના ચુકાદા પર આધારિત હતી, જેમાં આ અદાલતે સિંચાઈ વિભાગમાં બંધારણીય બેન્ચ દ્વારા જાહેર કરેલી કાનૂની સ્થિતિની તપાસ કરી હતી. , ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ જી. સી. રોય [સિંચાઈ વિભાગ. , ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ જી. સી. રોય, (1992) 1 એસ. સી. સી. 508], તે નીચે મુજબ યોજાયો હતોઃ (એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ [યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. એમ્બિકા અર્થઘટન, (2016) 6 એસ. સી. સી. 36: (2016) 3 એસ. સી. સી. (સી. આઈ. વી.) 36], એસ. સી. સી. પી. 59, પેરા 34)

"34. આમ, સંદર્ભનો અમારો જવાબ એ છે કે જો કરાર સ્પષ્ટ રીતે વ્યાજના ચુકાદાને પ્રતિબંધિત કરે છે, તો તે મધ્યસ્થી દ્વારા આપી શકાતો નથી.અમે એ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે વિલંબિત ચુકવણી પર વ્યાજ આપવાના પ્રતિબંધને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વ્યાજ પેન્ડન્ટ આપવા માટે એક્સપ્રેસ બાર તરીકે સહેલાઈથી અનુમાન કરવામાં આવશે નહીં, કારણ કે આ અદાલતના નિર્ણયોમાં ઉલ્લેખિત વિવિધ સંબંધિત પાસાઓ પર મધ્યસ્થીની સત્તાને દૂર કરવાની વિચારણા કરવી પડશે, તે ડિવિઝન બેન્ચ પર રહેશે કે તે યોગ્યતાના આધારે કેસ પર વિચાર કરે." ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આપેલા ઉપરોક્ત ચુકાદામાં આ અદાલત દ્વારા

લેવામાં આવેલા તારણોનું અવલોકન, કોઈ શંકા માટે કોઈ અવકાશ છોડતું નથી કે કરાર હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર વ્યાજ આપવાનો પ્રતિબંધ, પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજની ચુકવણીને નકારી કાઢવા માટે પૂરતો નથી.આ બાબતના ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણમાં, અમે સંતુષ્ટ છીએ કે ભારત સંઘના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા તેમની દલીલને સાબિત કરવા માટે જે ખંડ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, કે અપીલકર્તાને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ આપી શકાતું નથી, તે દરખાસ્તને પ્રચાર કરવા માટે માન્ય વિચારણા ન હતી.તેથી અમે સંતુષ્ટ છીએ કે લવાદે 28 6–1999 તારીખનો પોતાનો ચુકાદો પસાર કરતી વખતે અપીલકર્તાને વ્યાજ પેન્ડન્ટ લાઇટ આપવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી ઠેરવ્યો હતો."

21. કેસ કાયદાને પૂર્ણ કરવા માટે, હવે આપણે મેસર્સ રવીચી વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (2018 ની સિવિલ અપીલ નંબર 5964–5965) માં આ કોર્ટની બીજી ડીવીઝન બેંચ દ્વારા તા.૦૩/૦૭/૨૦૧૮ ના રોજ આપેલા તાજેતરના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો જોઈએ. કલમ–૧૬(૩) .ખંડ 16.3, જેની સાથે આ ચુકાદાનો સંબંધ હતો, તે ખંડની દ્રષ્ટિએ સમાન હતોહતી જે બીજા એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ (ઉપરોક્ત) માં વ્યાજ પર પ્રતિબંધ મુક્યો હતો.મૂકે છે. આ ચુકાદામાં એન્જિનિયર્સ–ડી–સ્પેસ–એજ (સુપ્રા), મદનાની અર્થઘટન (સુપ્રા) અને સેકન્ડ એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ (સુપ્રા) માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચના ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું.

તેને અનુસરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આવી ખંડને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજની ચુકવણી પર પ્રતિબંધ ગણવામાં આવશે નહીં.

22. ઉપરોક્ત ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલ નિર્ણયોના પરિપ્રેક્ષ્યમાં એ દર્શાવે છે કે 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ, લવાદીને વ્યાજ અધિનિયમ, 1978 હેઠળ પૂર્વ–સંદર્ભ વ્યાજ તેમજ પેન્ડન્ટ લાઇટ અને ભાવિ વ્યાજની મંજૂરી આપવાની સત્તા છે. જો કે, તે માત્ર એ હકીકત દ્વારા મર્યાદિત છે કે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારમાં પૂર્વ–સંદર્ભ અને/અથવા પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજના એવોર્ડ માટે એક્સપ્રેસ બાર હોઈ શકે છે. વ્યાજ પ્રકૃતિમાં વળતરદાયક હોવાથી અને મૂળ રકમ સમયસર ચૂકવવામાં ન આવી હોય તેના પર પરોપજીવી હોવાથી, આ અદાલતે વ્યાજની ચુકવણી પર પ્રતિબંધ મૂકતી કલમોને નકારી કાઢી છે. તેથી તેણે આવી કલમોની કડક અર્થઘટનની કસોટી વિકસાવી છે અને જણાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી મધ્યસ્થી દ્વારા ચૂકવી શકાય તેવા વ્યાજની ચુકવણી પર સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ ન હોય ત્યાં સુધી, જે કલમો મધ્યસ્થી સમક્ષના દાવાઓ અથવા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોનો સંદર્ભ આપતી નથી અને સ્પષ્ટપણે વ્યાજની ચુકવણી પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, તે પૂર્વ–સંદર્ભ અથવા પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ આપનાર મધ્યસ્થીના માર્ગમાં ન આવી શકે.આમ, જ્યારે કોઈ બીજા એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ (સુપ્રા) ની ખંડ જેવી ખંડને ટિહરી હાઇડ્રો ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (સુપ્રા) ની ખંડ સાથે વિરોધાભાસી બનાવે છે, ત્યારે તે સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યાં સુધી કોઈ ઠેકેદાર સંમત ન થાય કે વિવાદ, તફાવત અથવા પક્ષકારો વચ્ચેની ગેરસમજને

કારણે અથવા ઈજનેર તરફથી વિલંબના સંદર્ભમાં અથવા અન્ય કોઈ પણ બાબતમાં અન્ય પક્ષ દ્વારા વ્યાજ માટેનો કોઈ દાવો સ્વીકારવામાં આવશે નહીં અથવા ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, જે કોર્ટને વ્યાજની ચુકવણી સામે એક્સપ્રેસ બાર શોધવા તરફ દોરી જાય છે, એક ખંડ જે માત્ર જણાવે છે કે કરાર હેઠળ ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં, તે 1940 ના અધિનિયમ હેઠળ પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ આપવા માટે મધ્યસ્થીને રોકવા માટે પૂરતું રહેશે નહીં. ફર્સ્ટ એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ (ઉપરોક્ત) માં જણાવ્યા મુજબ, પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજની મંજૂરી કરારમાં ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દસમૂહ, મધ્યસ્થતાને લગતી સત્તા પ્રદાન કરતી કલમો, મધ્યસ્થીને સંદર્ભિત દાવા અને વિવાદની પ્રકૃતિ અને કઈ વસ્તુઓ પર વ્યાજ આપવાની સત્તા છીનવી લેવામાં આવી છે અને કયા સમયગાળા માટે તેના પર આધાર રાખે છે.અમે ઉમેરવા ઉતાવળ કરીએ છીએ કે 1996 ના અધિનિયમ કલમ 31 (7) હેઠળ ઉપરના કેટલાક ચુકાદાઓમાં જે સ્થિતિ સમજાવવામાં આવી છે તે સંપૂર્ણપણે અલગ છે, કારણ કે 1996 ના અધિનિયમ કલમ 31 (7) પક્ષકારો વચ્ચેના કરારોને પવિત્ર બનાવે છે અને જણાવે છે કે જે ક્ષણે કરાર અન્યથા કહે છે, ત્યાં સુધી કાર્યવાહીના કારણની તારીખથી પુરસ્કાર વિતરિત થાય ત્યાં સુધી કોઈ વ્યાજ ચુકવવાપાત્ર રહેશે નહીં.

23. વર્તમાન કિસ્સામાં, કરારની સામાન્ય શરતોની કલમ–16 માત્ર ચુકવણીમાં કોઈપણ વિલંબની વાત કરે છે જે ઓએનજીસીને વ્યાજ માટે જવાબદાર ન બનાવે. આ કલમમાંએવું કંઈ નથી જે વ્યાજ આપવા માટે લવાદીની સત્તાનો પણ પરોક્ષ રીતે ઉલ્લેખ કરે. આ અદાલતને લાગે છે કે ઉપરોક્ત ખંડ બીજા એમ્બિકા અર્થઘટન કેસ (ઉપરોક્ત) માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલી ખંડ કરતાં સાંકડી છે, જે જણાવે છે કે કરાર હેઠળ ઠેકેદારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર રહેશે નહીં. હાલના માન કેસમાં કલમ–16 માત્ર ચુકવણીમાં વિલંબ કરવા માટે જ મર્યાદિત છે અને કરાર હેઠળ કોન્ટ્રાકટરને ચૂકવવાપાત્ર અન્ય કોઈ રકમ સુધી મર્યાદિત નથી. ઉપરાંત, ટિહરી હાઇડ્રો ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ની ખંડથી વિપરીત, ખંડ 16 માં એવી ભાષા નથી કે જે એટલી વ્યાપક હોય કે તે મધ્યસ્થીને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ આપવાથી અટકાવશે.તે યાદ રાખવામાં આવશે કે ટિહરી હાઇડ્રો ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (સુપ્રા) ની ખંડમાં પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદો, મતભેદ અથવા ગેરસમજને કારણે સરકાર પાસે પડેલા કોઈપણ નાણાંના સંદર્ભમાં વ્યાજ માટે કોઈ દાવો કરવામાં આવતો નથી અથવા ચૂકવવાપાત્ર નથી અને માત્ર વિલંબ અથવા ચૂકના સંદર્ભમાં નહીં; વધુમાં, ટિહરી હાઇડ્રો ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (સુપ્રા) ની ખંડ ઘણી આગળ વધે છે અને સ્પષ્ટ કરે છે કે વ્યાજ માટેનો કોઈ દાવો "અન્ય કોઈ પણ બાબતમાં"

ચૂકવવાપાત્ર નથી." આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે કલમ– 16 હાલના કેસના તથ્યો પર પેન્ડેન્ટડન્ટ લાઇટ વ્યાજની ચુકવણીમાં દખલ કરી શકતી નથી.

24. હવે આપણે શ્રી વિશ્વનાથનની દલીલ પર આવીએ છીએ કે, કોઈ પણ સંજોગોમાં, વર્તમાન કેસની હકીકતો પર, ખંડ 16 બિલકુલ આકર્ષિત નથી કારણ કે હકીકતમાં, 1200 મેટ્રિક ટન અને 600 મેટ્રિક ટન બંને માટે ચૂકવણી કરવામાં આવી હતી, પરંતુ બાકીની રકમ માત્ર ચુકાદાની તારીખે અને ત્યારથી ચૂકવવાપાત્ર બની હતી. શ્રી વિશ્વનાથન સાચા છે, કારણ કે આ કેસના તથ્યોની ચૂકવણીમાં વિલંબ થયો હોય તેવું કોઈનું નથી. રિલાયન્સ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશનમાં ગયા પછી જ તે સ્પષ્ટ થયું કે વધુ કિંમત ચૂકવવાપાત્ર હશે, જે નક્કી કરવા માટે મધ્યસ્થી પર છોડી દેવામાં આવી હતી, જે ઉચ્ચ અદાલત ચુકાદા દ્વારા કિંમતનો મુદ્દો મધ્યસ્થીને સોંપવામાં આવ્યો હતો, જેને ઓએનજીસીએ સ્વીકાર્યો હતો. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે ઊંચી કિંમતને કારણે ક્યારેય વિલંબ થયો નથી કારણ કે તે માત્ર એવોર્ડની તારીખે અને ત્યારથી ચૂકવવાપાત્ર બન્યું છે, Rs.14, એમ. ટી. દીઠ 999/– અગાઉ સમયસર ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. આ કિસ્સો હોવાથી, તે સ્પષ્ટ છે કે જો ખંડ 16 લાગુ થવાની હોય તો પણ, પૂર્વ–સંદર્ભ અને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ બંને પ્રતિબંધિત નથી.

25. શ્રી વિશ્વનાથનની અપીલની વાત કરીએ તો અમારું માનવું છે કે વ્યાજ 18 ટકાથી ઘટાડીને 10 ટકા કરવાનું એકમાત્ર કારણ એ છે કે ઓએનજીસી એ જાહેર ક્ષેત્રનું ઉપક્રમ છે, જે આર્બિટ્રેટરની વિવેકબુદ્ધિમાં હતું તેને બાજુ પર રાખવા માટે પૂરતું નથી. પુરસ્કાર સમયે વ્યાજના દરને ધ્યાનમાં રાખીને, આ વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ વિપરીત રીતે કરવામાં આવ્યો હોય તેવું કરવામાં આવ્યો હોવાનું કોઈ તારણ નથી. આમ અમે 18 ટકાના દરે વ્યાજની ગ્રાન્ટને પૂર્વ–સંદર્ભ અને પેન્ડન્ટ લાઇટ વ્યાજ તરીકે જાળવી રાખીએ છીએ. ઓ. એન. જી. સી. એ તા.૨૧/૦૧/૧૯૯૦ સુધી રૂા.૧,૦૯,૩૪,૩૨૩/– ની રકમ તરીકે ૧૦ ટકાના દરે ચુકવવાપાત્ર મુખ્ય રકમો અને પ્રિ–રેફરન્સ, પેન્ડન્ટ લાઇટ અને ભાવિ વ્યાજમાં તફાવત જમા કરાવ્યો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને અને તા.૩૦/૦૪/૨૦૦૩ ના રોજ રૂા.૪૬,૮૬,૧૩૮/– ની રકમ અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે, ઉપરોક્ત બે તારીખો સુધી વ્યાજની વસુલાત ૧૮ ટકાના દરે થશે. ચૂકવવાપાત્ર મૂળ રકમ અને પૂર્વ–સંદર્ભ, પેન્ડન્ટ લાઇટ અને ભાવિ વ્યાજના તફાવતને ધ્યાનમાં રાખીને, તમામ 10 ટકાના દરે એટલે કે રૂ.આમ, પૂર્વ–સંદર્ભ, પેન્ડન્ટ લાઇટ અને ભાવિ વ્યાજ માટે, ઓએનજીસીએ આજથી આઠ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં 21.01.1999 અને 30.04.2003 સુધી 8 ટકાની વ્યાજની તફાવત રકમ ચૂકવવાની છે. ન્યાયના હિતમાં, અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે 21.01.1999 પર અને ત્યારથી, ચુકવણી સુધી, બાકીની વ્યાજની તફાવત રકમ પર ભાવિ વ્યાજ દર વર્ષે 6 ટકાના દરે ચૂકવવાનું છે, જે 10 ટકા અને 18

ટકાની વચ્ચેનો તફાવત છે અને તેવી જ રીતે, બાકીની વ્યાજની તફાવત રકમ પર 10 ટકા અને 18 ટકાની વચ્ચે ચુકવણી સુધી. તદનુસાર, ઓએનજીસીની અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે અને આ ચુકાદાના સંદર્ભમાં રિલાયન્સની અપીલને મંજૂર કરવામાં આવે છે.

.....ન્યાયમૂર્તિશ્રી
(આર. એફ. નરિમન)

.....ન્યાયમૂર્તિશ્રી
(ઈન્દુ મલ્હોત્રા)

નવી દિલ્હી.
૨૦ જુલાઈ, ૨૦૧૮.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.